ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

Lietas
Nr. A420464913
Lietas arhīva Nr. AA43-0813-15/21

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2015.gada 19.maijā

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente D.Makarova,
tiesneses Dz.Amerika un S.Kanenberga

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. C/ pieteikumu par Šķirotavas cietuma administrācijas faktisko rīcību, kas izpaudās, nenodrošinot /pers. C/ ar individuālo tualeti, sakarā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 13.februāra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ieslodzījuma vietu pārvaldē (turpmāk – Pārvalde) 2013.gada 9.aprīlī saņemts pieteicēja /pers. C/ iesniegums, kurā pieteicējs sūdzas par to, ka viņš esot spiests lietot kopīgo tualeti, bet viņam ir nepieciešama individuāla tualete.

Iesnieguma izskatīšanas rezultātā Pārvalde 2013.gada 7.maijā sniedza pieteicējam atbildi Nr.1/13.1-V/1963, norādot, ka Šķirotavas cietuma administrācija ir nodrošinājusi pieteicēju ar divām individuālas tualetes opcijām: 1) kopējās tualetes telpā ir individuālas kabīnes ar aizvērtām durvīm; 2) pieteicējam 3.vienībā ir iespēja izmantot speciālu telpu – mantu glabātuvi, lai pieteicējs netraucēti varētu nokārtot savas dabiskās vajadzības. Tādējādi Pārvalde secināja, ka Šķirotavas cietuma administrācija ir veikusi visu iespējamo, lai atrisinātu pieteicēja problēmas ar tualeti un uzlabotu pieteicēja sadzīves apstākļus.

[2] Nepiekrītot Pārvaldes 2013.gada 7.maija atbildes vēstulei, pieteicējs 2013.gada 6.septembrī vērsās Administratīvajā rajona tiesā.

Pieteikumā norādīts, ka pieteicējs veselības stāvokļa dēļ nespēj nokārtot savas dabiskās vajadzības citu personu klātbūtnē, bet Šķirotavas cietuma administrācija nenodrošina pieteicēju ar individuālu tualeti. Iespēja izmantot kopējo tualeti ar aizveramajām durvīm ir atkarīga no citiem ieslodzītajiem, līdz ar to pieteicējs, lai nokārtotu savas dabiskās vajadzības, ir spiests ilgi gaidīt un uzskata to par spīdzināšanu. Savukārt mantu glabātuve, kur pieteicējs iepriekš varēja kārtot savas dabiskās vajadzības, pēc mēneša pārtapa par speciālo telpu, līdz ar to pieteicējs uzskata, ka speciālā telpa viņam vairs nav pieejama. Turklāt vienības komandieris 16.datumā neatslēdza šo tukšo telpu. Koplietošanas tualetē ir aizkrauts pisuārs, kurš nedarbojas, un no četriem caurumiem tikai vidējam ir kabīne. Tādējādi pieteicēja ieskatā Šķirotavas cietuma administrācija nenodrošina ieslodzīto personisko un intīmo zonu noslēpšanu no citu acīm. Pieteicējs ir spiests savas dabiskās vajadzības kārtot traukā aukstā kāpņu telpā vismaz 10 reizes dienā. Līdz ar to pieteicējs lūdz atzīt par prettiesisku cietuma administrācijas rīcību, nenodrošinot pieteicēju ar individuālu tualeti.

[3] Pārvalde pirmās instances tiesai sniegtajā paskaidrojumā norādījusi, ka pieteikums ir nepamatots un noraidāms šādu iemeslu dēļ.

[3.1] Šķirotavas cietuma 3.vienībā tiek izmitināti 15 ieslodzītie, un ir ierīkota atsevišķa tualetes telpa. Minētajā telpā ir uzstādīti četri tualetes podi. Viena poda norobežojuma platība ir 1 m^2, sānu norobežojuma izmēri (platums un augstums) – 800x1300 mm, durtiņu izmēri (platums un augstums) – 1000x1300 mm. Norobežojuma materiāls – mitruma izturīga kokskaidu plātne.

[3.2] Apstāklis, ka tualetes pods atrodas koplietošanas telpā, nerada pieteicējam viņa subjektīvo tiesību aizskārumu. Sanitārā mezgla norobežošana ir saistīta nevis ar to, ka tam ir jānodrošina, lai ieslodzītais vispār nav redzams, bet gan lai nodrošinātu ar tualetes apmeklējumu saistīto dziļi personisko un intīmo detaļu noslēpšanu no citu acīm. Nav nekādas nozīmes, vai aizslietnis ir ciets vai no mīksta materiāla, būtiski ir tas, ka šāds aizslietnis pilda savu funkciju, t.i., norobežo

personu tualetes apmeklējuma laikā no pārējās telpas un pietiekamā līmenī slēpj šāda apmeklējuma intīmās detaļas. Pārvaldes ieskatā ar Šķirotavas cietuma 3.vienības tualetes podu aizslietni ir pietiekami, lai nodrošinātu minēto funkciju, kā arī nodrošinātu notiesātajiem iespēju kārtot dabiskās vajadzības, netraucējot viens otru. Turklāt minētie tualetes podi atrodas atsevišķā telpā, un notiesātie var nodrošināt sev papildus privātumu, aizverot durvis.

[3.3] Atbilstoši Šķirotavas cietuma sniegtajai informācijai pieteicējs nebija vērsies pie ārsta – psihologa ar problēmu, ka viņš nevar lietot koplietošanas tualeti un viņam esot nepieciešama individuāla tualete.

[3.4] Latvijas Sodu izpildes kodeksa 4.panta otrās daļas 1.punkts, Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 89.pants un 95.pants, 1966.gada 16.decembra starptautiskā dokumenta „Starptautiskais pakts par pilsoņu un politiskajām tiesībām" 7.pants un 10.pants aizliedz necilvēcīgu (necienīgu), sliktu izturēšanos pret personu.

Pamatojoties uz minētajām tiesību normām, kā arī atsaucoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksi, Pārvalde uzskata, ka apiešanās atzīstama par cietsirdīgu, ja tā izdarīta ar iepriekšēju nodomu daudzu stundu garumā un ja tā ir cēlonis miesas bojājumiem vai spēcīgām fiziskām vai psihiskām ciešanām. Apiešanās par pazemojošu atzīstama, ja tās mērķis ir iedvest upuriem bailes, satraukumu, nepilnvērtības sajūtu, kas upurus pazemo un padara mazvērtīgus. Konkrētajā gadījumā attiecībā uz pieteicēju šādi apstākļi nav konstatējami.

[3.5] Turklāt, izvērtējot Šķirotavas cietuma 3.vienības sanitāro mezglu norobežojumu koplietošanas telpā, Pārvalde secināja, ka tas atbilst tiesību aktos noteiktajām prasībām un nodrošina pieteicējam pietiekamu privātumu tualetes apmeklēšanas laikā. Līdz ar to Pārvalde nekonstatēja Šķirotavas cietuma administrācijas pārkāpumus, nenodrošinot pieteicēju ar individuālo tualeti.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2014.gada 13.februāra spriedumu pieteikums apmierināts, atzīta par prettiesisku Šķirotavas cietuma administrācijas faktiskā rīcība, kas izpaudās, nenodrošinot pieteicēju ar individuālu tualeti, kā arī uzlikts pienākums Pārvaldei nodrošināt pieteicēju ar optimāli izolētu telpu, kur pieteicējs, neviena netraucēts, var nokārtot dabiskās vajadzības.

Spriedumā norādīti šādi argumenti un apsvērumi.

[4.1] Izskatāmajā lietā ir izvērtējams, vai attiecībā uz pieteicēju, kas ir ieslodzījumā esoša persona un sūdzas par apstākļiem ieslodzījuma vietā, ir pārkāpts Satversmes 95.pants, kas aizliedz spīdzināšanu un cietsirdīgu vai cieņu pazemojošu izturēšanos pret cilvēkiem. Šāds aizliegums izriet arī no Eiropas Cilvēktiesību konvencijas (turpmāk – Konvencija) 3.panta.

Piemērojot minētās tiesību normas, tiesa atsaucās arī uz vairākiem Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta nolēmumiem un tajos paustajām atziņām, proti, uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 6.aprīļa spriedumu "Labita pret Itāliju", 2001.gada 24.jūlija spriedumu lietā "Valašinas pret Lietuvu", 2006.gada 4.maija spriedumu lietā "Kadiķis pret Latviju ", kā arī uz Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2010.gada 6.maija spriedumu lietā Nr.SKA-160/2010 un 2012.gada 22.jūnija spriedumu lietā Nr.SKA-219/2012.

[4.2] Tiesa konstatēja, ka pieteicējam ir medicīniski atzīta nepieciešamība nodrošināt viņu ar sanitāro mezglu, kas ir pietiekami izolēts. Pieteicējs nespēj nokārtot savas dabiskās vajadzības telpā, kur atrodas vēl kāda persona, vai arī pastāv iespējamība, ka kāda persona varētu telpā ieiet un redzēt, ka pieteicējs kārto savas dabiskās vajadzības.

[4.3] Tiesa konstatēja, ka pieteicēja vienības tualetes telpā ir ierīkotas divas atsevišķas norobežotas tualetes. Norobežojuma augstums 1,3 m. Turklāt telpā, kur atrodas norobežotās tualetes, ir vēl divi tualetes caurumi un pisuārs, kas nav norobežots.

Eiropas Cietumu noteikumu 19.3.apakšpunkts paredz, ka valstij ir jānodrošina, lai ieslodzītajiem pastāvīgi būtu pieejamas sanitārās labierīcības, kurās tiek ievērotas higiēnas prasības un personu tiesības uz privātumu (*sk. Council of Europe, Committee of Ministers, Recommendation Rec(2006)2 of the Committee of Ministers to member states on the European Prison Rules, www.coe.int, aplūkots 2010. gada 7. decembrī*).

Apvienoto Nāciju Organizācijas Ieslodzīto režīma minimālo standartnoteikumu (*pieņemti 1955.gadā Ženēvā ANO Pirmajā kongresā par noziegumu novēršanu un apiešanos ar noziedzniekiem, apstiprināti ar Ekonomiskās un sociālās padomes 1957.gada 31.jūlija 663 C (XXIV) rezolūciju un 1977. gada 13. maija 2076 (LXII) rezolūciju*) 12.punktā ir norādīts, ka sanitārajam mezglam jābūt tādam, lai persona to varētu izmantot pieklājīgā veidā. Gan Eiropas Cietumu noteikumi, gan arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Ieslodzīto režīma minimālie standartnoteikumi ir attiecināmi gan uz personu, kurai iestāde piemērojusi apcietinājumu, gan arī uz personu, kurai ar notiesājošu spriedumu atņemta brīvība. Turklāt šajos dokumentos rekomendējošā formā ir minētas vienīgi minimālās cilvēktiesību aizsardzības garantijas (*sk. Satversmes tiesas 2010.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.2010-44-01 10.punktu*).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa savos nolēmumos norādījusi, ka viens no apstākļiem, kuru dēļ tiesa konstatē Konvencijas 3.panta pārkāpumu, ir tieši nepietiekamais sanitāro mezglu norobežojošās sienas augstums. Tā, piemēram, lietā "Makarovs pret Krieviju" sanitāro mezglu norobežojošās sienas augstums bija aptuveni 1,45 – 1,65 m, un šī siena sanitāro mezglu norobežoja tikai no vienas puses. Lietā "Novosjolovs pret Krieviju" sanitāro mezglu norobežojošā siena bija 1,1 – 1,3 m augsta. Lietā "Mamedova pret Krieviju" sanitārais mezgls bija norobežots no pārējās kameras ar vienu metru augstu ķieģeļu sienu un 1,2 m augstiem aizkariem. Lietā "Hudojorovs pret Krieviju" sanitāro mezglu norobežojošās sienas augstums bija 1,5 m (*sk. spriedumus lietās: Novoselov v. Russia, no. 66460/01, 2 June 2005, para. 44; Khudoyorov v. Russia, no. 6847/02, 8 November 2005, paragrāfs 107; Mamedova v. Russia, no. 7064/05, 1 June 2006, paragrāfs 65, un Aleksandr Makarov v. Russia, no. 15217/07, 12 March 2009, paragrāfs. 93, 97*).

Izvērtējot iepriekš minētās Eiropas Cilvēktiesību tiesas atziņas kopsakarā ar pieteicēja veselības stāvokli, tiesa atzina,

ka konkrētajā gadījumā pret pieteicēju ir pārsniegts minimāli pieļaujamais neizbēgamais ciešanu līmenis. Proti, pieteicēja nespēja nokārtot dabiskās vajadzības citu klātbūtnē ir pieteicēja individuālā īpatnība, kas ir diagnosticēta kā specifiska fobija. Tādējādi, ja pat attiecībā pret personām, kam nav specifisku fobiju, sanitārā mezgla norobežojums, kas nepārsniedz 1,3 m, ir atzīstams par Konvencijas 3.panta pārkāpumu, tad vēl jo vairāk attiecībā pret personu, kurai ir fobija nokārtot dabiskās vajadzības citu personu klātbūtnē, minētais sanitārā mezgla norobežojums ir viennozīmīgi atzīstams par Konvencijas 3.panta pārkāpumu. Ar sanitārā mezgla norobežojumu 1,3 m augstumā nav iespējams nodrošināt pietiekamu personas privātumu, jo dabisko vajadzību kārtošanas laikā tā ir redzama apkārtējiem, kas atrodas telpā vai arī tajā ienāk.

[4.4] Tiesa konstatēja, ka sākotnēji pieteicējam bija atvēlēta mantu noliktava, kurā pieteicējs varēja ieiet un netraucēti nokārtot dabiskās vajadzības speciālā traukā. Pēc dažām šīs telpas lietošanas reizēm pieteicējam minētā iespēja tika liegta, jo ieslodzītie sāka sūdzēties par smaku, kas parādījās mantu noliktavā. Aplūkojot mantu noliktavas fotogrāfijas un telpu izvietojuma plānu, tiesa konstatēja, ka mantu noliktavas telpa ir atsevišķi norobežota 15,2 m^2 liela telpa ar restotu logu. Turklāt tā atrodas blakus tualetes telpai. Tiesa atzina, ka, ļaujot pieteicējam izmantot mantu noliktavas telpu, bija atrasts optimāls risinājums, kas atviegloja pieteicēja iespējas nokārtot dabiskās vajadzības, neizjūtot fobijas radītās neērtības. Savukārt apstāklis, ka telpā ir parādījusies nepatīkama smaka, ir sekas tam, ka telpa nav vēdināta pēc tam, kad pieteicējs tur ir atradies. Līdz ar to, lai novērstu smakas parādīšanos, telpa ir regulāri jāvēdina. Turklāt vēdināšana neradīs papildus neērtības citiem ieslodzītajiem, jo mantu noliktavas telpa nav paredzēta, lai tajā ilgstoši uzturētos.

[4.5] Vienlaikus tiesa konstatēja, ka atbilstoši pieteicēja paskaidrojumiem kopš 2014.gada 13.janvāra attiecīgā tualetes telpa ir pārveidota – tajā ir ierīkotas trīs kabīnes pilnā augumā, no kurām viena ir pilnībā noslēgta. Tomēr pieteicējs pirmās instances tiesai norādīja, ka arī šāda situācija viņu neapmierina, jo noslēgtajā kabīnē viņam ne vienmēr izdodas iekļūt, tā kā to ir aizņēmis kāds cits ieslodzītais. Savukārt reizēs, kad pieteicējs iekļūst šajā kabīnē un mēģina tajā nokārtot dabiskās vajadzības, viņam tas neizdodas, jo pieteicējam traucē blakus tualetē esošie ieslodzītie vai arī ieslodzītie, kas atrodas tualetes telpā un sarunājas.

Tiesa norādītos pieteicēja paskaidrojumus atzina par ticamiem, ņemot vērā, ka vienībā, kurā pieteicējs ir ievietots soda izciešanai, atrodas 30 ieslodzītie. Līdz ar to tiesa atzina, ka pieteicējs joprojām nav nodrošināts ar pietiekami izolētu telpu, lai viņš varētu netraucēti nokārtot savas dabiskās vajadzības.

[4.6] Ņemot vērā minēto, tiesa atzina, ka atbildētāja, nenodrošinot pieteicēju ar individuālu tualeti, ir pieļāvusi Satversmes 95.panta pārkāpumu. Tādējādi, lai novērstu pieteicēja tiesību aizskārumu, tiesa atzina, ka atbildētājai ir uzliekams par pienākumu nodrošināt pieteicēju ar optimāli izolētu telpu, kur pieteicējs, neviena netraucēts, var nokārtot dabiskās vajadzības.

[5] Par Administratīvās rajona tiesas spriedumu Pārvalde iesniedza apelācijas sūdzību, norādot turpmāko.

Tiesa ir nonākusi pie kļūdainiem secinājumiem, ka pieteicējam, neviena netraucētam, nav nodrošināta iespēja kārtot dabiskās vajadzības. Pie šāda kļūdaina secinājuma tiesa ir nonākusi, jo nav izvērtējusi visus lietā esošos pierādījumus, kā arī ir nepareizi novērtējusi lietas faktiskos apstākļus. Proti, tiesa nav ņēmusi vērā, ka ieslodzītie savā starpā bija vienojušies nodrošināt pieteicēju ar attiecīgo tualetes kabīni 3.vienības tualetes telpā privātai lietošanai. Vienošanās rezultātā tika panākts, ka laikā, kad pieteicējs apmeklē tualeti, neviens cits to neapmeklē. Šādos apstākļos ir nepamatota tiesas norāde, ka pieteicējam ne vienmēr ir iespēja iekļūt tualetes telpā, savukārt, ja pieteicējs tajā iekļūst, pieteicējam ne vienmēr ir iespēja nokārtot dabiskās vajadzības, jo viņam traucē blakus esošie ieslodzītie. Pieteicējam vienošanās rezultātā ir iespēja lietot savu privāto tualetes kabīni 3.vienības tualetes telpā. Apstāklis, ka tualetes pods (kabīne) atrodas koplietošanas telpā, nerada pieteicējam viņa subjektīvo tiesību aizskāruma, kā arī nodrošina pietiekamu privātumu dabisko vajadzību kārtošanas laikā, jo divi tualetes telpā esošie podi ir norobežoti atbilstošā kārtā. Līdz ar to ir nepamatoti uzlikt pienākumu cietuma administrācijai nodrošināt pieteicēju ar izolētu telpu dabisko vajadzību kārtošanai. Turklāt apstāklis, ka četri podi Šķirotavas cietumā ir izvietoti atsevišķā telpā, kur atrodas tikai tualete, ļauj ieslodzītajiem nodrošināt sev papildus privātumu, aizverot šīs telpas durvis. Vienlaikus Pārvalde konceptuāli nepiekrīt tiesas viedoklim, ka pieteicējs dabiskās vajadzības varētu kārtot atsevišķā traukā telpā, kur tiek glabātas mantas. Šāda risinājuma rezultātā tiktu pieļautas konfliktsituācijas ieslodzīto starpā, kas nav pieļaujami.

Pārvaldes ieskatā pirmās instances tiesa ir arī nepamatoti secinājusi, ka pieteicēja specifiskā fobija ir medicīniski pamatota, jo tā ārsta slēdzienā ir norādīta, pamatojoties uz pieteicēja paskaidroto.

Ņemot vērā norādītos apstākļus, Pārvaldes ieskatā nav konstatējams pieteicēja tiesību aizskārums.

[6] Pieteicējs paskaidrojumā par apelācijas sūdzību norādījis, ka viņš nekad nav sūdzējies par tualetes aprīkojumu, mitruma izturīgām vai neizturīgām sienām, sienu augstumiem, par podiem u.tml. apstākļiem. Pieteicējs nav sūdzējies arī par konkrēto cietumu, bet gan par to, ka Pārvalde nespēj nodrošināt pieteicēju ar izolētu telpu, kurā pieteicējs savā spainītī netraucēti varētu kārtot dabiskās vajadzības. Pieteicējs arī apšaubījis Pārvaldes apelācijas sūdzībā norādītos apstākļus, ka ar pārējiem ieslodzītajiem bija panākta vienošanās, ka viņi nelieto tualeti laikā, kad to lieto pieteicējs. Pieteicējs norādījis, ka viņam nekas nav zināms par šādu vienošanos un ka iestāde ir sniegusi nepatiesu informāciju.

[7] Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 304.panta pirmo daļu Administratīvā apgabaltiesa lietu izskata rakstveida procesā.

Motīvu daļa

[8] Novērtējusi lietā esošos pierādījumus, kā arī lietas dalībnieku paskaidrojumus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka Pārvaldes apelācijas sūdzība ir pamatota, un pieteikums ir noraidāms.

[9] Lietā izšķirams jautājums, vai cietuma administrācija rīkojās prettiesiski, nenodrošinot pieteicēju ar individuālu tualeti.

[10] No lietas materiāliem redzams, ka 2013.gadā jeb laikā, kad pieteicējs vērsās Pārvaldē ar sūdzībām par sadzīves apstākļiem Šķirotavas cietumā, Šķirotavas cietuma 3.vienībā, kur atradās pieteicējs, tualetei bija ierīkota atsevišķa telpa. Proti, tualete bija izvietota nevis kamerās, bet atsevišķā telpā. No lietas materiāliem arī redzams, ka šajā telpā bija ierīkotas divas atsevišķas norobežotas tualetes kabīnes, un šajā telpā atradās vēl divi tualetes caurumi un pisuārs (*lietas 1.sējuma 66.lapa un lietas 2.sējuma 1.-3.lapa*).

Atbilstoši Pārvaldes sniegtajai informācijai viena poda norobežojuma platība bija 1 m^2, sānu norobežojuma izmēri (platums un augstums) – 800x1300 mm, durtiņu izmēri (platums un augstums) – 1000x1300 mm, norobežojuma materiāls – mitrumizturīga kokskaidu plātne.

Pieteicējs paskaidrojumā par Pārvaldes apelācijas sūdzību norādījis, ka viņam nav sūdzību ne par tualetes aprīkojumu, ne tās izmēriem, ne par citiem ar tualetes stāvokli saistītiem apstākļiem. Pieteicējam pretenzijas ir tikai pret to, ka pieteicējs netika nodrošināts ar individuālu tualeti jeb ar iespēju dabiskās vajadzības kārtot izolētā telpā.

[11] Prasību nodrošināt pieteicēju ar individuālu tualeti pieteicējs pamatoja ar fobiju kārtot dabiskās vajadzības koplietošanas tualetē jeb ar baiļu sajūtu, ka kāds pieteicēju varētu redzēt vai dzirdēt, pieteicējam kārtojot dabiskās vajadzības.

Kā izriet no Pārvaldes 2013.gada 3.aprīlī pieteicējam adresētās vēstules (*lietas 1.sējuma 3.lapa*), pieteicējs sākotnēji, 2013.gada martā, ar sūdzībām par sadzīves problēmām saistībā ar veselības stāvokli vērsās Ģenerālprokuratūrā. Savukārt 2013.gada aprīlī pieteicējs ar sūdzībām vērsās pie Pārvaldes priekšnieka, norādot, ka pieteicējs vēl joprojām nav nodrošināts ar atsevišķu telpu dabisko vajadzību kārtošanai, līdz ar ko pieteicējs ir spiests lietot koplietošanas tualeti (*lietas 1.sējuma 12.lapa*).

No minētā secināms, ka pieteicējs pirmo reizi rakstveida sūdzībās uz problēmām kārtot dabiskās vajadzības Šķirotavas cietuma 3.vienības koplietošanas tualetē norādīja 2013.gada martā. No lietas arī redzams, ka pieteicējs Šķirotavas cietumā atrādās no 2012.gada 27.augusta. Savukārt no Šķirotavas cietuma Medicīnas daļas 2013.gada 2.oktobrī izsniegtās izziņas redzams, ka pieteicējs laikā no 2010.gada 8.novembra līdz 2010.gada 13.decembrim ārstējās Latvijas Cietumu slimnīcā, diagnoze – organiski personības un uzvedības traucējumi, hronisks hemoroīds, hidrocele, hronisks prostatīts. Sakarā ar to, ka pieteicējam diagnosticēti organiski personības un uzvedības traucējumi, pieteicējs ir psihiatra uzskaitē. Psihiatra apskatē pieteicējs bija 2012.gada 28.augustā, 11.decembrī, 2013.gada 26.janvārī, 12.martā un 20.augustā. Psihiatra vizīšu laikā sūdzību nebija (*lietas 1.sējuma 61.-62.lapa*).

Tātad no minētās izziņas, pret kurā norādītajām ziņām pieteicējs iebildumus nav cēlis, izriet, ka psihiatrs norādītajās vizītēs pieteicējam nebija konstatējis un diagnosticējis fobiju kārtot dabiskās vajadzības koplietošanas tualetēs. Diagnoze – specifiska fobija uz kombinētu (asociāli, organiski) personības traucējumu fona – pirmo reizi uzrādīta Liepājas Cietumu slimnīcas epikrīzē. Tajā norādīts, ka pieteicējs Latvijas Cietumu slimnīcā atradās laikā no 2013.gada 12.novembra līdz 2013.gada 20.decembrim jeb vairāk kā divus mēnešus pēc pieteikuma iesniegšanas administratīvajā tiesā (*lietas 1.sējuma 114.lapa*). Lai arī minētajā epikrīzē ir norādīts uz specifisku pieteicēja fobiju, tomēr jāpiekrīt Pārvaldes apelācijas sūdzībā minētajam, ka šī fobija norādīta, pamatojoties uz pieteicēja sniegtajiem paskaidrojumiem, proti, pieteicēja psihiskais stāvoklis, iestājoties slimnīcā, ir raksturots kā "fiksēts uz sūdzībām par nespēju nokārtot dabiskās vajadzības tādos apstākļos, kādi ir cietumā." Epikrīzē arī norādīts, ka pieteicēja uzrādīto specifisko fobiju nav iespējams novērot un fiksēt. Vienlaikus norādīts, ka ir vēlams nodrošināt kameru ar optimālu (pietiekami izolētu) sanitāro mezglu.

Ievērojot minēto, apgabaltiesas ieskatā lietā ir nepieciešams noskaidrot, vai pieteicējs bija nodrošināts ar optimālu jeb pietiekami izolētu sanitāro mezglu.

[12] Kā minēts iepriekš, Šķirotavas cietuma 3.vienībā 2013.gadā bija izveidota atsevišķa telpa, kurā bija ierīkota tualete. No lietā esošajām fotogrāfijām redzams, ka šī telpa bija aprīkota ar durvīm, kuras ieslodzītie varēja aizvērt, pilnībā norobežojoties no pārējām cietuma telpām (*lietas 1.sējuma 68.lapa*). Telpā, kur bija izvietoti tualetes podi, bija arī divas atsevišķi nodalītas tualetes kabīnes (*lietas 1.sējuma 64.-66.lapa*). Pieteicējs pret šiem apstākļiem nav iebildis, un no šiem apstākļiem redzams, ka ieslodzītie, tātad arī pieteicējs, kārtojot dabiskās vajadzības, varēja ievērot privātumu, gan lietojot vienu no divām kabīnēm un aizverot tās durvis, gan arī vēl papildus aizverot durvis uz tualetes telpu.

Pieteicējs norādījis, ka viņš šādos apstākļos tualeti lietot nevar, jo viņam traucē pārējie ieslodzītie, kas apmeklē tualeti laikā, kad tajā ir pieteicējs. Šā iemesla dēļ pieteicējam tika iedalīta atsevišķa telpa, kurā pieteicējs kādu laiku dabiskās vajadzības kārtoja personīgā spainītī. Arī Šķirotavas cietuma administrācija ir norādījusi, ka pieteicējs dažas reizes dabiskās vajadzības bija kārtojis Šķirotavas cietuma 3.vienības mantu noliktavas telpās personīgajā spainītī. Taču pārējie ieslodzītie pret to iebilda, jo šajā telpā tika uzglabātas citu ieslodzīto mantas, un šajā telpā, kas nav paredzēta dabisko vajadzību kārtošanai, radās nepatīkama smaka. Tāpēc pārējie ieslodzītie nolēma nodrošināt pieteicēju ar koplietošanas telpā esošo

tualetes kabīni Nr.29 pieteicēja privātai lietošanai. Šajā telpā pieteicējs kārtoja savas dabiskās vajadzības netraucēti no pārējiem notiesātajiem, jo laikā, kad tualeti lietoja pieteicējs, pārējie notiesātie tualeti neapmeklēja (*lietas 1.sējuma 96.lapa*).

Tātad atbilstoši Šķirotavas cietuma administrācijas sniegtajai informācijai pieteicējam tika nodrošināta iespēja netraucēti lietot tualetes kabīni koplietošanas telpā jeb citiem vārdiem, pieteicējam bija iespēja dabiskās vajadzības kārtot pietiekami izolētā sanitārajā mezglā.

Pieteicējs paskaidrojumā par Pārvaldes apelācijas sūdzību norādījis, ka viņš par minēto vienošanos ar pārējiem ieslodzītajiem nav informēts un neko par šādu tualetes apmeklēšanas kārtību nezina. Taču no pieteicēja paskaidrojumiem izriet pretējs secinājums, jo pats pieteicējs ir norādījis, ka uz vienām no tualetes durvīm bija pielikta lapa ar uzrakstu "/pers.C/", tomēr pieteicējam tas nepatika, tāpat kā nepatika fakts, ka kāds ir izlēmis pieteicējam izdalīt atsevišķu kabīni dabisko vajadzību kārtošanai (*lietas 1.sējuma 143.lapas 2.atvērums*). Turklāt apgabaltiesai minētos Šķirotavas cietuma administrācijas norādītos apstākļus nav pamata apšaubīt arī tāpēc, ka uz tiem paskaidrojumā ir norādījis arī ieslodzītais /pers. AB/ (*lietas 1.sējuma 97.lapa*).

Ņemot vērā norādīto, apgabaltiesa atzīst, ka pieteicējs Šķirotavas cietumā bija nodrošināts ar optimālu jeb pietiekami izolētu sanitāro mezglu. Turklāt apgabaltiesa nepiekrīt pieteicēja paskaidrojumos par apelācijas sūdzību norādītajam, ka izskatāmajā lietā ir jāvērtē, vai pieteicējam optimāli norobežots sanitārais mezgls bija nodrošināts ne tikai Šķirotavas cietumā, bet visos cietumos, jo pieteicējs Pārvaldē konkrētajā gadījumā ir vērsies ar sūdzībām par iespēju apmeklēt tualeti tieši Šķirotavas cietuma 3.vienībā, nevis visos cietumos, kā norādīts paskaidrojumos par apelācijas sūdzību.

[13] Papildus minētajam apgabaltiesa konstatē, ka atbilstoši pieteicēja paskaidrotajam (*lietas 1.sējuma 121.lapa*) kopš 2014.gada 13.janvāra tualetes telpas Šķirotavas cietuma 3.vienībā ir pārveidotas, proti, ir ierīkotas trīs kabīnes pilnā augumā, no kurām viena ir pilnībā noslēgta. Tomēr pieteicēja ieskatā arī tas nav pietiekami, jo pieteicējam traucē citi ieslodzītie, kas atrodas tualetes telpā un kurus pieteicējs dzird sarunājamies. No minētajiem pieteicēja paskaidrojumiem izriet, ka pieteicējs konceptuāli iebilst pret koplietošanas tualetes lietošanu, lai vai kādā veidā tualetes kabīnes būtu norobežotas šajā koplietošanas telpā. Citiem vārdiem, pieteicēja ieskatā vienīgais pieteicēja stāvoklim atbilstošais risinājums ir nodrošināt pieteicēju ar pilnībā izolētu jeb atsevišķu telpu dabisko vajadzību kārtošanai. Tas izriet arī no pārējiem pieteicēja iesniegumiem, kas adresēti Pārvaldei (*sk., piemēram, lietas 1.sējuma 14.lapu*).

Vērtējot šādu pieteicēja nostāju, apgabaltiesa norāda turpmāko.

Kā atzinusi Augstākā tiesa, ieslodzījuma vietā ir nepieciešams līdzsvarot drošības un privātuma aizsardzības intereses – no vienas puses, tualetes norobežojums nedrīkst pārlieku ierobežot kameras pārredzamību, bet, no otras puses, tam ir jānodrošina personas cieņu neaizskaroši apstākļi (*sk. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015.gada 26.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-0033/2015 9.punktu*). Lai arī pieteicējs neiebilst pret tualetes kabīnes norobežojumu kā tādu, apgabaltiesa uzskata, ka minētā Augstākās tiesas atziņa ir piemērojama arī izskatāmajā lietā.

Pirmkārt, minētajā lietā tualete bija norobežota ar zilas krāsas polietilēna plēvi, kura nesniedzās ne līdz grīdai, ne līdz griestiem, tomēr minētais norobežojuma materiāls nodrošināja vizuālo aizsardzību, līdz ar ko norobežojums tika atzīts par pienācīgu. Savukārt konkrētajā gadījumā 2013.gadā sanitārā mezgla sānu norobežojuma izmēri (platums un augstums) bija 800x1300 mm, durtiņu izmēri (platums un augstums) – 1000x1300 mm, bet norobežojuma materiāls – mitruma izturīga kokskaidu plātne. Kopš 2014.gada janvāra Šķirotavas cietuma 3.vienībā tika izveidotas trīs tualetes kabīnes pilnā augumā, viena no kurām pilnībā slēgta. Tātad šajā lietā vēl jo vairāk nav pamata sanitārā mezgla norobežojumu atzīt par nepienācīgu. Otrkārt, piešķirot pieteicējam atsevišķu, pilnībā izolētu, slēdzamu telpu dabisko vajadzību kārtošanai, kā to vēlas pieteicējs, netiktu nodrošinātas drošības prasības. Treškārt, piešķirot pieteicējam dabisko vajadzību kārtošanai pieteicēja prasīto telpu – mantu glabātuvi, tiktu aizskartas citu ieslodzīto personu tiesības un tiesiskās intereses, jo šajā telpā tiek glabātas citu ieslodzīto personīgās mantas, un šī telpa nav paredzēta dabisko vajadzību kārtošanai, kā rezultātā tajā rodas antisanitāri apstākļi. Turklāt, kā norādīja Pārvalde, minētā iemesla dēļ ieslodzīto starpā radās nesaskaņas un konfliktsituācijas, kas ir nepieļaujami un kas arī apdraud drošības prasību ievērošanu. Ceturtkārt, tā kā pieteicējam bija nodrošināta iespēja lietot atsevišķu tualetes kabīni, kas ir aprīkota ar durvīm un sienām, atsevišķā telpā, ko ir iespējams aizvērt, un, tā kā ar pārējiem ieslodzītajiem bija panākta vienošanās, ka viņi nelieto tualeti, kad to lieto pieteicējs, nav konstatējami pieteicēja cieņu aizskaroši apstākļi jeb apstākļi, kas liecinātu par pieteicēja spīdzināšanu.

Šajā sakarā arī jānorāda, ka saskaņā ar Satversmes 95.pantu valsts aizsargā cilvēka godu un cieņu un ka spīdzināšana, citāda cietsirdīga vai cieņu pazemojoša izturēšanās pret cilvēku ir aizliegta. Spīdzināšanas, cietsirdīgas un cieņu pazemojošas attieksmes aizliegums ietverts arī Konvencijas 3.pantā.

Kā konsekventi atzinusi Eiropas Cilvēktiesību tiesa, Konvencijas 3.pants atspoguļo vienu no demokrātiskas sabiedrības pamatvērtībām. Pants pilnībā aizliedz cietsirdīgu un pazemojošu izturēšanos neatkarīgi ne no kādiem apstākļiem (*sk., piemēram, 2014.gada 31.jūlija sprieduma „Jaeger pret Igauniju" 37.punktu, 2000.gada 6.aprīļa sprieduma „Labita pret Itāliju" 119.punktu*). Valstij ir jānodrošina, ka persona tiek ieslodzīta tādos apstākļos, kas ir savienojami ar cieņu pret viņa godu, ka veids un metode, kādā tiek īstenots piemērotais līdzeklis, nepakļauj viņu tādām ciešanām vai grūtībām, kas pārsniedz nenovēršamas ciešanas, kas ir raksturīgas ieslodzījumam, un ka, ņemot vērā praktiskās ieslodzījuma prasības, viņa veselība un labklājība ir adekvāti sargāta (*sk., piemēram, 2014.gada 13.novembra*

sprieduma lietā „Bahna pret Rumāniju" 43.punktu, 2001.gada 24.jūlija sprieduma lietā „Valašinas pret Lietuvu" 102.punktu).

Eiropas Cilvēktiesību tiesa arī atzinusi, lai atbilstu 3.pantam, apiešanās raksturam ir jāsasniedz minimālais bardzības līmenis, kura novērtēšana ir relatīva pēc būtības. Tā ir atkarīga no lietas faktu kopuma un jo īpaši no apiešanās rakstura un konteksta, tās izpildes elementiem, ilguma, tās izraisītajām fiziskajām vai psihiskajām sekām, kā arī dažkārt no cietušā dzimuma, vecuma un veselības stāvokļa (*sk., piemēram, 2012.gada 17.janvāra sprieduma lietā „Stanev pret Bulgāriju" 202.punktu, 2006.gada 4.maija sprieduma lietā „Kadiķis pret Latviju" 45.punktu*).

No minētā izriet, ka valstij ir adekvāti jāsargā ieslodzījumā esošās personas veselība un labklājība. Valstij attieksmē pret ieslodzījumā esošo personu ir jāņem vērā arī šīs personas veselības stāvoklis.

Ņemot vērā šā sprieduma iepriekšējos punktos konstatētos apstākļus, apgabaltiesa uzskata, ka cietuma administrācija konkrētajā gadījumā minētās prasības ir ievērojusi, ņemot vērā arī pieteicēja veselības stāvokli un īpatnības. Turklāt ārstniecības personu rekomendācijās ir norādīts, ka, ievērojot pieteicēja uzrādīto specifisko fobiju, pieteicējs būtu jānodrošina ar optimālu jeb pietiekami izolētu sanitāro mezglu, nevis ar pilnībā izolētu telpu dabisko vajadzību kārtošanai, kā to pieprasa pieteicējs.

[14] Pastāvot šādiem apstākļiem, apgabaltiesa nepiekrīt pirmās instances tiesas secinājumam, ka pret pieteicēju ir pārsniegts minimāli pieļaujamais neizbēgamais ciešanu līmenis. Līdz ar to apgabaltiesa nekonstatē Šķirotavas cietuma faktiskās rīcības prettiesiskumu, nenodrošinot pieteicēju ar individuālo tualeti.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 307. un 309.pantu, 329.panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. C/ pieteikumu par Šķirotavas cietuma administrācijas faktisko rīcību, kas izpaudās, nenodrošinot /pers. C/ ar individuālo tualeti.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente D.Makarova

Tiesneses Dz.Amerika

S.Kanenberga